

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

60220300 –TARIX (MAMLAKATLAR VA YO'NALISHLAR BO'YICHA)
MUTAXASSISLIGI BO'YICHA IKKINCHI TA'LIMGA KIRISH SINOVLARI

DASTURI

Guliston davlat universiteti O'quv-uslubiy Kengashining 2022 yil 15.07 dagi 12-sonli majlisda ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan.

Tuzuvchilar: GulDU "Tarix" kafedrası mudiri,
B.To'ychiboyev

GulDU "Tarix" kafedrası dotsenti,
O.Nazarov

GulDU "Tarix" kafedrası dotsenti,
S.Qudratov

Taqrizchilar: Sirdaryo VXTXQTMOHM "Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar
metodikasi" kafedrası mudiri, t.f.n
U.Qilichev

Sirdaryo VXTXQTMOHM "Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi"
kafedrası o'qituvchisi,
O.Begiyev

Kirish

Ushbu dastur «O'zbekiston tarixi» fanini xalqimizning eng qadimgi zamonlardan to hozirgi kunlargacha bosib o'tgan uzoq va murakkab tarixiy yo'lini, ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ma'naviy hayotini xolisona o'rganish, mamlakatimizning demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari, jahon hamjamiyatiga har tomonlama integratsiyasini chuqurlashtirish, xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyotini ilmiy va amaliy ahamiyatini hamda fanning rivojlanish qonuniyatlari va tamoyillari, fanning tarkibi va tuzilishi, uni tashkil qilish va boshqarish, fanning tasnifi kabi masalalar ahamiyati ochib beriladi. Hamda, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da ko'rsatib o'tilgan talaba-yoshlarning tarixiy dunyoqarashini boyitish, ularda mustaqil fikrni qaror toptirish, tarixni mukammal darajada bilish, insoniyat tsivilizatsiyasining yutuqlaridan va tajribasidan to'la bahramand bo'lish, umuminsoniy qadriyatlarni anglab etishga ko'maklashish va dunyo miqyosida mavjud bo'lgan muammolarning tarixiy ildizlarini izlab topish kabi dolzarb masalalarni o'rganadi.

Shuningdek, «O'zbekiston tarixi» fani haqidagi bilimlarni qaror toptirish mavjud ilmiy adbiyotlar va zamonaviy nazariyalar hamda olib borilayotgan tadqiqot ishlarini o'rganish, fan bo'yicha to'plangan ilg'or tajribalar, kadrlar buyurtmachilarining fikr, talab va takliflari kabi masalalarni o'z ichiga qamrab oladi.

Asosiy qism

O'zbekiston tarixi to'g'risida umumiy ma'lumotlar.

Fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

O'zbekiston tarixi fanining ijtimoiy fanlar tizimida tutgan muhim o'rni. Kursni o'rganishning maqsad va vazifalari, hamda predmeti. Metodologik ilmiy-nazariy asoslarining usullari va dolzarb masalalari.

Tarixga yangicha tsivilizatsion yondashuv. Tarixiy qadriyatlarni o'rganishda milliy g'oyaning roli. O'zbekiston tarixi fanini rivojlantirishda Birinchi Prezidenti I.A. Karimovning «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q» asarining ahamiyati.

Tarixiy manbalar va ularning turlari. Tarixshunoslik. Og'zaki, yozma manbalar, mahalliy va boshqa manbalar.

Ibtidoiy tarixni davrlashtirish.

O'rta Osiyo ibtidoiy davri tarixi va bosqichlari.

Tarixiy davrlar va bosqichlar. Ibtidoiy to'da va urug' jamoasi. Ibtidoiy jamiyat-matriarxat va patriarxat bosqichlari. Arxeologik davrlar va bosqichlar.

Ibtidoiy jamoa boshqaruvi bosqichlari. Harbiy demokratiya. O'rta Osiyoda antropogenez jarayoni. Ibtidoiy irqalar.

Ibtidoiy jamoa davrining tabiiy shart-sharoitlari va odamlarning tarqalishi.

O'rta Osiyoga ibtidoiy odamlarning tarqalishi davrida tabiiy shart-sharoitlar. Ilk tosh asri odamlari va ularning O'rta Osiyoga tarqalishi masalasi. Eng qadimgi odamlar yashagan manzilgohlar. Ilk tosh asri odamlarning qurollari. Tirikchiligi va hayot manbai. Termachilik va ovchilik - ilk tosh asrida shakllangan o'zlashtiruvchi

xo'jalik. Tosh qurollar yasashdagi o'zgarishlar. Tabiiy olovdan foydalanish. Ijtimoiy munosabatlar va biologik o'zgarishlar.

O'rta Osiyoning qadimgi muste davri odamlari va ularning mehnat faoliyati.

Qadimgi odamlar vujudga kelishdagi tabiiy va tarixiy shart-sharoitlar. Ularning O'rta Osiyo bo'ylab tarqalishi. qadimgi odam manzilgohlari. Muste davri odamlari yasagan tosh qurollar. Ularning mashg'ulotlari. Olovning kashf qilinishi va undan foydalanish. qadimgi odamlarning boshpana, turar joy va kiyim boshlari. Atrof-muhit haqida dastlabki tasavvurlarning shakllanishi. Ijtimoiy munosabatlari. Ibtidoiy to'da va uning o'ziga xos hususiyatlari.

O'rta Osiyo hozirgi qiyofadagi odamlarning shakllanishi va antropogenez jarayoni tugallanishi davrida.

Hozirgi qiyofadagi odamlar shakllanishining ijtimoiy va ijobiy zarurati. So'nggi paleolit davri manzilgohlari. So'nggi paleolit davridagi ijtimoiy munosabatlar. O'rta Osiyoda antropogenez jarayonining tugallanishi. Til va muomala, diniy va g'oyaviy masalalar.

O'rta Osiyoda urug' jamoalarining vujudga kelishi. Ibtidoiy to'dalar urug' jamoasiga o'tishning shart-sharoitlari va hususiyatlari. Matriarxat urug' jamoasida onaning o'rni.

Mezolit va neolit davrida O'rta Osiyo.

Tabiiy iqlim o'zgarishi va jug'rofiy sharoit. Mezolit davrining o'ziga xos xususiyatlari. Mezolit davri madaniyati. Qoyatosh tasvirlari (petroglif). Dastlabki san'atning vujudga kelishi.

«Neolit inqilobi» tushunchasi. Tarixiy-madaniy viloyatlarning vujudga kelishi. Ishlab chiqaruvchi xo'jalikning shakllanishi. O'rta Osiyoda dehqonchilik, chorvachilik va hunarmandchilik. Ovchilik va xonaki chorvachilik. Mehnat qurollarining takomillashuvi. Ijtimoiy munosabatlar.

Eneolit, bronza va ilk temir davrida O'rta Osiyo.

Eneolit davri bosqichlari va hususiyatlari. Etnik madaniy jarayon va joylarni o'zlashtirish. Eneolit davri makonlari. Mis qurollar va uning moddiy-ma'naviy madaniyatga ta'siri. Ijtimoiy munosabatlar. Xo'jalikning rivojlanishi.

Bronza davri va bronza qurollarning hususiyati. Xo'jaligi, turmushi va madaniyati. Ortiqcha mahsulot va birinchi yirik mehnat taqsimoti. Patriarxatning paydo bo'lishi va xo'jalik ishlab chiqarishi va jamoada erkaklarning roli. Kulolchilik charxi va g'ildirakning kashf qilinishi.

So'nggi bronza va ilk temir davri yodgorliklari. Mulkiy tengsizlik. Mudofaa devorlari. Hunarmandchilik va turmush. Ilk temir davrida xo'jalik, turmush va madaniyat. Ikkinchi ijtimoiy mehnat taqsimoti. Harbiy demokratiya. Davlatchilikning g'oyaviy asosi va shakllari.

O'rta Osiyodagi ilk davlat uyushmalari.

Mavzuga oid manbalar va uning tarixshunosligi. Ilk temir davridagi iqtisodiy-siyosiy vaziyat. Tabaqaviy jamiyatning hususiyatlari. Ijtimoiy munosabatlar. Xo'jalik taraqqiyotidagi omillar. Tarixiy jamoalar. Sak va massagetlarning qabilaviy ittifoqlari. Hududiy chegaralari. Markaziy shaharlari. Madaniy va savdo aloqalari. Shaharsozlik. Hunarmandchilik va savdo. Maishiy turmush. Zardo'shtiylik e'tiqodi va davlatchilik g'oyasi.

Qadimgi Xorazm, Baqtriya va So'g'diyona davlatlari.

Mavzuning tarixshunosligi. Qadimgi Xorazmning siyosiy sulolalari. Siyovushiylar. Iqtisodiy va ishlab chiqarish munosabatlari. Avesto. Qadimgi Baqtriyaning geografik o'rni, tabiati va aholisi. qadimgi Baqtriyaning tashkil topishi. Baqtriya shaharlari. Xo'jaligi. Hunarmandchilik va savdo.

Qadimgi Xorazm va Baqtriya So'g'diyonaning madaniy savdo aloqalari. Davlatchilik g'oyasining asoslari. Jamiyatning diniy-mafkuraviy udumlari.

O'rta Osiyo xalqlarining chet el bosqinchilariga qarshi kurashi. (mil. aval. VI-IV asrlar)

Ahamoniylar saltanatining tashkil topishi va O'rta Osiyoni bosib olishi. Mavzuga doir manbalar. Kir II va Doro I ning bosqinlari. To'maris va Shiroq. Frada qo'zg'oloni. Sharqiy satrapliklardagi boshqaruv tizimi. O'rta Ahamoniylar davrida xo'jalik. Shaharlar. Hunarmandchilik va savdo. Madaniy aloqalar. Tanga-pullarning tarqalishi.

Iskandar haqidagi manbalar. Iskandarning O'rta Osiyoga yurishlari. Baqtriya, So'g'd, Ustrushona bosqini. Saklarni ta'qib etilishi. Spitamen qo'zg'oloni. Mahalliy hokimlar va Iskandar munosabatlari. Oksiart. Iskandarnig bosqinchilik siyosatidagi o'zgarishlar.

Salavkiylar davrida O'rta Osiyo.

Iskandarning vafoti va saltanatning parchalanishi. Ellin davlatlarining tashkil topishi. Salavkiylar davlati. Salavkiylar davlati haqida umumiy ma'lumotlar. O'rta Osiyo xalqlari Salavkiylar hukmronligi davrida. Salavk I va Antiox I davrida xo'jalik va madaniy hayot. Salavkiylarga qarshi qo'zg'olonlar. Sharqiy viloyatlarning mustaqillikka intilishi. Salavkiylar davlatining kuchsizlanishi va parchalanishi. Salavkiylar davrida ellin madaniyatining tarqalishi va aralash madaniyatning shakllanishi.

Yunon-Baqtriya podsholigi va Parfiya davlati.

Yunon-Baqtriya. Hudud va chegaralar. Yunon-Baqtriya va So'g'diyona munosabatlari. Yunon-Baqtriya hududining kengayishi va ravnaqi. Ellin madaniyatining xususiyatlari. Yunon-Baqtriya va Parfiya munosabatlari. Yuechjilar hujumi va Yunon-Baqtriyaning parchalanishi.

Arshakiylar davrida Parfiyaning kuchayishi. Mitridat I va Mitridat II davrida Parfiyaning siyosiy va ijtimoiy qudrati. Xo'jalik va madaniy hayot. Parfiyaning Rim bilan munosabatlari. Parfiyaning parchalanishi.

Qang', Devon va Xerazm davlatlari.

Qang' davlatining tashkil topishi va chegaralari. Qang' davlatining ijtimoiy tuzumi, xo'jaligi va shaharlari. Qang' davlatining inqirozi.

Devon (Farg'ona) davlati haqida manbalar. Ahmoniyalar va yunon-makedonlar ta'siridan xoli holda ijtimoiy hayot rivoji. "Samoviy" otlar. Xitoy bilan munosabatlar.

Xorazmda ijtimoiy tizimning shakllanishi. Jonbosqal'a, Qo'yqirilganqal'a, Tuproqqal'a yodgorliklari. Dehqonchilik va hunarmandchilik. Madaniyat va din. Qal'a va saroy qurilishlari.

Kushon davlati.

Manba va adabiyotlar. "Katta Yuechji" davlat uyushmasi. Guyshuan hokimligi va Kujula Kadfiz. Kushon saltanatining tashkil topishi va Kanishka hukmronligi. Kushon, Xitoy, Rim munosabatlari. "Buyuk Ipak yo'li" ahamiyati. Savdo munosabatlari. Xo'jaligi va shaharlari. Kushonlar davrida madaniyat. Kushon (Baqtriya) yozuvi. Yodgorliklar. Me'morchilik va san'at. Din. Buddaviylik va Zardushtiylik. Ibadatxonalar.

O'rta Osiyoda ilk er egaligi munosabatlarining shakllanishi (IV- VII asrlar).

Xioniylar, Kidariylar, Eftaliylar davlati.

O'rta Osiyoda "dehqonlar" tabaqasining vujudga kelishi. Kadivarlar, kashovarlar, chokarlar.

IV asrning 70-yillarida Xioniylar davlatining tashkil topishi. Xioniylar va Eron Sosoniylar davlati o'rtasidagi munosabatlar. O'rta Osiyoga to'xtar kidariylarning (V asrning 20-yillarida) kirib kelishi va o'z hukmronligini o'rnatilishi.

V asrning o'rtalarida Eftaliylarning O'rta Osiyoga kirib kelishi. V asrning ikkinchi yarmi va VI asrning boshlarida Eftaliylar davlatining tashkil topishi. Hududi. Eron Sosoniylari ustidan g'alabasi. Eftaliylar davrida ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayot.

Turk xoqonligi.

Turk xoqonligining tashkil topishi. Turk xoqonligining Eron va Vizantiya bilan munosabatlari. VI asrning 70-80 yillarida Buyuk Turon Xoqonligining tashkil topishi. Turk xoqonligining boshqaruv tartibi. Sharqiy turk davlati va g'arbiy Turk xoqonligi. G'arbiy xoqonlikning kuchayishi. Ijtimoiy hayot. G'arbiy Turk xoqonligi va Xitoy o'rtasida iqtisodiy-savdo aloqalari.

VI-VII asrlarda feodallasish jarayonining avj olishi va feodal zulm. Buxorodagi Abruy boshchiligidagi qo'zg'olon.

VI-VII asrlarda So'g'd, Farg'ona va Xorazm.

Samarqand ixshidlarining siyosiy nufuzi. Samarqand, Buxoro, Kesh, Naxshab mulklari. So'g'dning xo'jaligi va ijtimoiy hayoti. So'g'd ixshidlarining ajdodlari ibodatxonasi. Ma'muriy birliklar. Kesh va Nahshab.

Farg'ona, Xorazm va Chochning mustaqil hokimliklari. Farg'ona afshinlari. Xorazmning afriq'iy podsholari. Xorazmning Sharqiy Evropa bilan savdo aloqalari.

Choch tudunlari va Eloq dehqonlari. Choch va Eloqning xo'jaligi va madaniy hayoti. Kazilma boyliklari. Savdo aloqalari.

Arab xalifaligi davrida Movaraunnahr va Xuroson

Ilmiy manbalar va tarixshunoslik. VI-VII asr boshlarida Arabiston yarim oroli va arab qabilalari. Muhammad(s.a.v.). Chahoryorlar. O'rta Osiyoning arablar tomonidan bosib olinishi. Movaraunnahr va Xuroson arab xalifaligi hukmronligi ostida. Arab halifaligi istilosining oqibatlari. Islom dini va uning O'rta Osiyoga tarqatilishi. Ma'naviy madaniyatdagi o'zgarishlar. Arab xalifaligining mustamlakachilik, soliq va diniy siyosati. Xalifalik zulmiga qarshi xalq qo'zg'olonlari va ularning oqibatlari.

Movaraunnahr va Xurosonda mustaqil davlatlarning tashkil topishi. Tohiriylar va Safforiylar davlati.

Mavzuning manbalari. Mustaqil davlatlarning vujudga kelishidagi tarixiy shart-sharoitlar. IX asrning birinchi choragida xalifalikdagi ijtimoiy siyosiy ahvold. Toxir ibn Husayn va toxiriylar davlati. Toxiriylar davrida ijtimoiy hayot. Tohiriylarning ma'muriy boshqaruv tizimi. Tohiriylar davlatining mag'lubiyatga uchrashi. Safforiylar davlatining tashkil topishi. Yoqub ibn Lays. Amr ibn Lays. Safforiylar davrida ijtimoiy iqtisodiy hayot.

Somoniylar davlati

Manbalar. Somonxudodlar. Asad va uning o'g'illari. IX asrning birinchi yarmida turli o'g'uz qabilalari. Nasr ibn Ahmad (865-892) davrida Somoniylar hokimiyatining Abo'ssiylar xonligi tomonidan rasman tan olinishi. Ismoil Somoniy va uning islohotlari. Markazlashgan davlat boshqaruvining tashkil topishi. Harbiy islohat. Somoniylar davrida Movaraunnahrda ijtimoiy, iqtisodiy hayot. Somoniylar hukmronligining tugatilishi.

Qoraxoniylar davlati

Mavzuning tarixshunosligi. Qoraxoniylar sulolasining kelib chiqishi to'g'ridagi yangicha qarashlar. VIII asr boshlarida Ettisuv Sharqiy Turkiston va Qashqarda yashovchi turkiy qabilalar (chig'il, ya'mo, o'g'iz va boshqalar). qoraxoniylar sulolasining hokimiyatga kelishi. Qoraxoniylarning Movaraunnahrga hujumlari. Movaraunnahrda qoraxoniylar hukmronligining o'rnatilishi. Sharqiy va g'arbiy qoraxoniylar. Qoraxitoylarning hujumlari (1137, 1141). Qoraxoniylar ning davlat boshqaruvi. Qoraxoniylar davrida ijtimoiy hayot.

G'aznaviylar va Saljuqiylar davlatlari

Manbalar. G'aznaviylar davlatining tashkil topishi. Alp Tegin. Sabuq tegin. Mahmud G'aznaviy (998-1030) va uning somoniylar hamda qoraxoniylar bilan munosabati. Mahmud G'aznaviyning harbiy yurishlari. X-XI asrlarda janubiy va shimoliy Xorazm. Dandanakon jangi va g'aznaviylarning mag'lubiyati. G'aznaviylarning davlat boshqaruvi tizimi.

Sirdaryo etaklarida O'g'uz davlatining tashkil topishi. Saljuqiylarning Mas'udga qarshi olib borgan kurashi. Sulton Sanjar davrida (1118-1157) saljuqiylar davlatining gullab yashnashi. Qoraxitoylarning hujumi; qatvon cho'lidagi jang

(1141) va saljuqiylarning mag'lubiyati. Saljuqiylar davlat boshqaruvi tizimi. G'aznaviylar va Saljo'qiylar davrida ijtimoiy-iqtisodiy hayot.

Xorazmshohlar davlati

Anushteginlar hokimiyatining vujudga kelishi. Qutbiddin Muhammad (1097-1127). Alouddin Muhammad Otsiz (1127-1156) Xorazmshoh el-Arslon (1156-1172). Alouddin Takesh va uning Xorazm davlati yuksalishdagi tutgan o'rni. Qutbiddin Muhammad Xorazmshoh (1200-1220). Xorazmshohlar davlatining gullab yashnashi. Qoraxitoylar bilan kurash. Xorazmning Movarounnahrda ta'sir doirasining kuchayishi.

Buxoroda Malik Sanjar boshchiligidagi qo'zg'olon (1206-1207). 1212 yilgi Samarqand qo'zg'oloni. Xorazmshohlar davlatining inqirozi.

IX-XII asrlarda Movarounnahr va Xurosondagi madaniy hayot.

Uyg'onish (Renessans) davri rivoji

Moddiy va ma'naviy madaniyatning yuksalishini ta'minlagan shart-sharoitlar. XI-XII asrlarda fan va madaniyatning yuksak cho'qqiga ko'tarilishi. Buyuk Ipak yo'lining fan va madaniyat ravnaqidagi tutgan o'rni. Xorazmdagi Ma'mun akademiyasi va uning fan rivojidagi ahamiyati. Riyoziyot, falakiyot, kimyo, tibbiyot, jug'rofiya va ijtimoiy fanlarning rivoji. Buyuk qomusiy allomalar. Fanlarni tasniflash. Tarixiy fanlarning rivoji. Adabiyotning rivojlanishi. Kalom ilmi va grammatika. Hadis va fiqh ilmi taraqqiyoti. Tasavvuf va uning ijtimoiy hayotdagi o'rni. Sufiylik tariqatining shakllanishi.

O'rta Osiyoning mo'g'ullar tomonidan bosib olinishi.

XII-XIII asrning boshlarida Mo'g'ulistonidagi qabilalar va birlashgan mo'g'ul davlatining tashkil topishi (1206). Davlatning ichki tuzilishi. Chingizxonning harbiy islohati va bosqinchilik yurishlari. Chingizxonning Movarounnahrda hujumi. Buxoro va Termizning bosib olinishi (1220). Samarqand jangi (1220) va Xorazmshoh Muhammadning Tabaristonga qochishi. Sig'noq, O'zgan, Jandning olinishi (1220). Xo'jand mudofaasi va Temur Malikning jasoratlari. Gurganj mudofaasi (Najmiddin Kubro). Jaloliddin Manguberdi. Movarounnahr va Xurosonning mo'g'ullar tomonidan bosib olinishi. Xorazmshohlar davlati mag'lubiyatining sabablari.

Movarounnahr Chig'atoy ulusi tarkibida.

Mo'g'ullar istilosining oqibatlari. Chingizxon tomonidan bosib olingan hududlarning o'z o'g'illariga bo'lib berishi. Chig'atoy ulusi va uning boshqaruv tizimi. Chig'atoy ulusida ijtimoiy hayot. Mahmud Tarobiy qo'zg'oloni (1238). Munkaxon (1251-1259) davrida Chig'atoy ulusining tugatilishi. XIII asrning 60-yillarida Olg'o'xon tomonidan Chig'atoy ulusining qayta tiklanishi. Mas'udbekning o'tkazgan pul islohati (1271). Kepakxonning ma'muriy va pul islohatlari. Chig'atoy sulolasi hukmronligiga barham berilishi. XIV-XV asrning birinchi yarmida madaniy hayot. Me'morchilik. Xalq og'zaki ijodiyoti. Adabiyot va san'at.

Amir Temur va temuriylar davlati.

XIV asrning 40-yillarida Chig'atoy ulusidagi siyosiy ahvoli. Amir Temur va Suyurg'atmishxonlarning Movarounnahr hukmdori deb e'lon qilinishi. Markazlashgan Temur saltanatining tashkil topishi.

Amir Temurning Mo'g'uliston, Hirot, Eron, Seyiston, Astrabod va Ozarboyjon ustiga qilgan yurishlari. Temurning Ozarbayjon va Forsga qilgan uch yillik (1386-1388) yurishi. Amir Temurning To'xtamishga qarshi yurishlari (1389, 1391, 1395) va mo'g'ullar ustidan erishgan g'alabasining xalqaro ahamiyati. Temurning Eronga qilgan besh yillik (1392-1396) va Hindistonga qilgan etti yillik yurishlari (1399-1405). Sulton Yildirim Boyazidning Anqara ostonasidagi mag'lubiyati (1402). Amir Temurning Xitoyga yurish boshlashi (1404 y noyabr) va O'trorda vafot etishi (1405 y. fevral). Amir Temur zukko, tajribali va siyosatdon, buyuk davlat arbobi. Amir Temurning jahon tarixida tutgan o'rni. Amir Temur saltanatining ma'muriy va harbiy tuzilishi. Amir Temur va bugungi kun.

Amir Temur vafotidan so'ng, temuriylar o'rtasidagi taxt uchun kurash va Temur saltanatining parchalanishi. Temuriylar davrida Movarounnahr va Xurosonda siyosiy hayot.

Amir Temur va temuriylar davrida ijtimoiy-iqtisodiy hayot.

Qishloq xo'jaligining ahvoli. Agrar munosabatlar. Amir Temurning dehqonchilikni tiklash va rivojlantirishdagi ishlari. Sug'orish inshootlarining qurilishi. Yangi bog'larning barpo etilishi. Erga egalik qilish shakllari. Suyurg'ol erlari. Tarxon yorlig'i va uning imtiyozlari. Chorvachilik. Hunarmandchilikning rivojlanishi. qog'oz hamda bo'yoq ishlab chiqarish. To'qimachilik va to'quvchilik. Kulolchilik. Zargarlik. Konchilik ishlari. Ichki va tashqi savdo. Bozorlarning madaniy markazlar sifatidagi ahamiyati. Xalqaro savdo yo'llari.

Amir Temur va temuriylar davrida madaniy hayot.

Amir Temur va temuriylarning madaniyat rivojlanishiga qo'shgan hissalar. Islom dini doirasidagi mafkuraviy erkinliklar. Ilm-fan ravnaqi. Ulug'bek va uning ilmiy maktabi yutuqlari. Tarix fanining taraqqiyoti. Adabiyotning rivojlanishi. O'zbek mumtoz adabiyotida Alisher Navoiyning (1441-1501) tutgan o'rni. Z.M. Boburning (1483-1530) ijodi va faoliyati. Tasavvufda Naqshbandiya tariqati va uning davomchilari. Musulmon fiqhshunosligi. Falsafa va mantiq. Kalom ilmi. Xattotlik san'ati. Minatyura va tasviriy san'at. Tibbiyot fanining ravnaqi.

Me'morchilik va qurilish. Amir Temurning shaharsozlik borasidagi siyosati.

O'zbekiston xonliklari (XVI-XIX asr birinchi yarmi) Shayboniylar davrida Movarounnahr. Buxoro xonligining tashkil topishi.

Temuriylar davlatining inqiroz sabablari. Bobur va Shayboniylar o'rtasidagi kurash. Shayboniixon tomonidan Movarounnahr va Xurosonni bosib olinishi. Temuriylar – Shayboniylar – Safaviylar o'rtasidagi kurash. Ubaydullaxon va Shayboniylar davlatining tiklanishi.

XVI asrning 40-50 yillarida Shayboniylar o'rtasida o'zaro kurashlar. Abdullaxon II ning hokimiyatga kelishi. Shayboniylarni va Movarounnahni birlashtirilishi. Buxoro shahrining poytaxt sifatida yuksalishi. Abdullaxon II ning ichki va tashqi siyosati. Shayboniylar sulolasining inqirozi. Jo'ybor xojarlarining mavqei.

Shayboniylar davlatining ma'muriy tuzilishi. Buxoro xonligi hududi va tobe hududlar. Ijtimoiy tabaqalar, harbiy va sud ishlari. Xo'jalik sohalari; qishloq xo'jaligi va chorvachilik. Hunarmandchilik va savdo. Er egaligi munosabatlari.

Madaniyat; ilm-fan, adabiyot, tarixshunoslik, amaliy san'at va me'morchilik.

Ashtarxoniylar davrida Buxoro xonligi

Ashtarxoniylar sulolasi va ularning Buxoroga kelishi sabablari. Shayboniylar inqirozi va Ashtarxoniylar sulolasining hokimiyatga kelishi. Imomqulixon davrida hokimiyatning mustahkamlanishi. Abdulazizxon va Subxonqulixon davrida ichki nizolar va Xiva xonligining Buxoroga hujumlari. Subxonqulixon davrida Xivaning bo'ysundirilishi. Eron – Buxoro – Hindiston munosabatlari. Balx shahrining markaz sifatidagi mavqeyning kuchayishi. Ubaydullaxon II ning ichki siyosati. Uning pul islohati. Islohatga qarshi g'alayonlar. Abulfayzxon davrida markaziy hokimiyatning zaiflashuvi. Samarqandda Rajabxon isyoni. Hakimbiy Mang'it Otaliqning kuchayishi. Eron shohi Nodirxohning bosqini. Muhammad Hakimbiy va uning o'g'li Rahimbiy Mang'itning hokimiyatga kelishi. Ashtarxoniylar inqirozi.

Ashtarxoniylar davrida davlat boshqaruvi va Buxoro xonligining ma'muriy tuzilishi. Ijtimoiy tizimi va harbiy ahvoli. Buxoro xonligining iqtisodiy va harbi ahvoli. Buxoro xonligining iqtisodiy ahvoli va soliq tizimi. Hunarmandchilik va savdo markazlari. Madaniyat, ilm-fan va adabiyot. Din va tasavvuf. Me'morchilik va amaliy san'at.

Buxoro amirligi

(XVIII asr ikkinchi yarmi –XIX asrning birinchi yarmi)

Muhammad Raximxon Mang'itning hokimiyatga kelishi. Markaziy davlat hokimiyatini mustahkamlanishi va viloyatlarning bo'ysundirilishi. Doniyolbiy davrida ichki nizolar. O'zbek urug'lari amirlarining isyoni va qo'zg'olonlarning kuchayishi. Shohmurodning hokimiyatga kelishi. Markaziy hokimiyatning mustahkamlanishi. Moliya, sud, ma'muriy va harbiy islohatlar. Qarshi shahrining nufuzi ortishi.

Amir Haydar davrida siyosiy keskinlik va qo'zg'olonlar. Xiva xonligining Buxoroga hujumlari. Buxoroning chegara hududlar uchun Qo'qon xonligi bilan urushlari. Amir Nasrullo davrida harbiy islohotlar va davlat hokimiyatining mustahkamlanishi. Buxoroning hududiy yaxlitligi tiklanishi. Qo'qon xonligining bosib olinishi. Buxoro – Xiva munosabatlari. Shahrisabz – Kitob bekliklari. Amir Muzaffarxon davrida Buxoroning Rossiyaga qaram bo'lishi.

Amirlikda davlat boshqaruv tizimi va ma'muriy tuzilishi. Ijtimoiy tabaqalar. Harbiy va sud ishlari. Hunarmandchilik va savdo. Madaniyat va din. Ta'lim, ilm-fan, adabiyot va tarixnavislik. Me'morchilik va xalq amaliy san'ati.

Qo'qon xonligi

(XVIII asr ikkinchi yarmi –XIX asrning birinchi yarmi)

Ashtarxoniylar Ubaydullaxon davrida Farg'onada mustaqil davlatning tuzilishi. Minglar sulolasining hokimiyatga kelishi. Shohruhbiy va uning vorislari davrida Qo'qon xonligi hududi kengayishi. Nordonobiy va Norbo'tabek davrida markaziy hokimiyatning mustahkamlanishi. Olimxon davrida Qo'qonning siyosiy mavqei kuchayishi. Toshkent bekligining bo'ysundirilishi. Rossiya bilan savdo munosabatlarining o'rnatilishi.

Umarxon davrida madaniy (adabiy) hayotning yuksalishi. Muhammad Alixon davrida Qorategin, Kulob, Darvozning bosib olinishi. Qo'qon –Xitoy munosabatlari. Buxoro amiri Nasrulloxonning Qo'qonni bosib olishi.

Xudoyorxon davrida qipchoqlarning kuchayishi va Musulmonqul faoliyati. Qipchoqlar qirg'ini. Rossiyaning Qo'qon xonligiga hujumlari. Qo'qon xonligining davlat boshqaruv tizimi va ma'muriy tuzilishi. Ijtimoiy tabaqalar. Harbiy-ma'muriy amaldorlar. Iqtisodiy hayot: er-suv munosabatlari, qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik va savdo. Soliqlar va sud tizimi.

Madaniy hayot: ta'lim, ilm-fan, adabiyot, tarixnavislik, me'morchilik va amaliy san'at.

Xiva xonligi (XVI –XIX asrning birinchi yarmi)

Temuriylar inqirozi va Xiva xonligining tashkil topishi. Shayboniylar davrida (1512-1770) Xiva – Buxoro – Eron munosabatlari. Ko'hna Urganch, Yangi Urganch va Xiva Xorazm poytaxtlari sifatida.

Abulg'ozixon va Anushaxon davrida Buxoro – Xiva o'rtasidagi urushlar. Shohiniyozxon va Sherg'ozixon davrida Xiva – Rossiya munosabatlari. Elbarsxon davrida Eron shohi Nodirshoh xujumi. Xivada siyosiy parokandalik.

Qo'ng'iro'it inoqlarining hokimiyatga kelishi (1770-1920). Muhammad Raximxon I davrida Xiva xonligining birlashtirilishi. Islohatlar. Kengash (Devon) ta'sis etilishi. Qoraqalpoqlarning Xivaga bo'ysundirilishi. Qoraqalpoqlar qo'zg'aloni. Said Muhammad Raximxon II (Feruz) davrida siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayot. Xiva xonligining Rossiyaga qaram davlatga aylanishi.

Xiva xonligining davlat boshqaruv tizimi. Saroy unvonlari: harbiy-ma'muriy va diniy amaldorlar. Xonlikning ma'muriy tuzilishi va ijtimoiy tizimi. Harbiy, sud va soliq tizimi. Iqtisodiy va madaniy hayot. Adabiyot, san'at va din. Me'morchilik, qabilaviy – etnik munosabatlar.

O'rta Osiyo xonliklarini chor Rossiyasi tomonidan bosib olinishi va mustamlakachilarga qarshi xalq harakatlari.

Chor Rossiyasining O'rta Osiyo xonliklarga qarshi ekspansiyasi sabablari. Rus qo'shinlarining Qo'qon xonligi hududlaridagi dastlabki harbiy harakatlari.. Chor Rossiyasi qo'shinlari tomonidan Oqmachit, Pishpek va To'qmoq, Suzoq qal'alarining egallanishi. Rus qo'shinlarining Avliyoota, Turkiston va Chimkent shaharlarini bosib olishi. Orenburg general-gubernatorligi tarkibida Turkiston viloyatining tashkil etilishi.

Rus qo'shinlarining Toshkentga yurishi shaharni egallanishi. General M.G.Chernyaev tomonidan «Toshkentni Rossiya tassarufiga o'tishi to'g'risidagi» sulh shartnomasi mohiyati (1865 yil 1 iyul).

Chor Rossiyasi va Buxoro qo'shinlari o'rtasidagi dastlabki harbiy to'qnashuv. Chernyaevning Jizzax ostonalaridagi sharmandali mag'lubiyati.

Samarqand va Kattaqo'rg'onning istilo qilinishi. Zarbuloqda Buxoro qo'shinlarining mag'lubiyati Rossiya-Buxoro sulh shartnomalari va amirlikni Rossiya vassaliga aylanishi.

1873 yil Xiva xonligiga qarshi yurish. Gandimiyon shartnomasi.

Chor Rossiyasining Turkistondagi mustamlaka ma'muriy boshqaruv tizimi va milliy siyosati.

Turkiston general-gubernatorligini tashkil etilishi. Turkiston general-gubernatorligi chor Rossiyasining Turkistondagi mustamlaka siyosatining tayanchi. General-gubernatorlikning funksiyalari. Chor Rossiyasining Turkistondagi mustamlaka ma'muriy-boshqaruv siyosatining mohiyati. Turkiston o'lkasini boshqarish hususida 1865-1917 yillar qabul qilingan Nizom va ularning mustamlakachilik tizimini mustahkamlashdagi ahamiyati.

1873-1876 yillardagi Qo'qon xonligidagi xalq harakatlari.

XIX asrning 70-yillarida Qo'qon xonligi. Xonlik hududidagi soliq turlari. Qo'qon xonligi aholisining siyosiy va iqtisodiy huquqsizligiga qarshi norozlikning kuchayib borishi.

Xudoyorxon siyosatiga qarshi qurolli qo'zg'olonning boshlanishi. Mulla Ishoq Mulla Xasan o'g'lining Po'latxon nomi bilan qo'zg'olonga rahbarlik qilishi. Qo'zg'olon bosqichlari. Xiyonat, qo'zg'olon mag'lubiyati. Qo'qon xonligining tugatilishi. Turkiston general-gubernatorligining tarkibida Farg'ona viloyatining tashkil etilishi.

XIX asrning 80-90 yillarida Turkiston o'lkasida xalq harakatlari.

Turkiston o'lkasida mustamlaka sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayot. Turkiston o'lkasi xom ashyo manbai va tayyor mahsulot bozoriga aylantirilishi. XIX asr oxirlarida o'lka xalqlari turmush tarzining yanada pasayib borishi. Milliy mustamlaka zulmning kuchayishi va uning natijasida xalq ommasining norozilik kayfiyati va norozilik harakatining kuchayishi. XIX asrning 70-80 yillardagi Farg'ona vodiysidagi xalq harakatlari.

1892 yilgi Toshkent «Vabo isyoni». Qo'zg'olon kelib chiqishining asosiy sabablari. Mustamlaka ma'muriyati tomonidan qo'zg'olonning ayovsiz bostirilishi. Qo'zg'olon ishtirokchilari ustidan o'tkazilgan sud jarayoni. Xalq harakatlarining tarixiy ahamiyati.

1898 yil Andijon qo'zg'oloni.

Farg'ona-chor Rossiyasining asosiy paxta etishtiruvchi markazi. Qishloq xo'jaligining bir yoqlama rivojlanishi, uning salbiy oqibatlari. Paxta ekiladigan

tumanlarda sudho'rlik tizimining rivojlanishi. Mardikorlar, chorikorlar va qaram dehqonlar sonining o'sib borishi. Mahalliy aholi turmush tarzining pasayib borishi.

Muhammad Ali Dukchi Eshon mustamlaka tuzumga qarshi kurashda xalq yo'l boshchisi. Uning siyosiy faoliyati. Andijon qo'zg'olonning tarixiy adabiyot va manbalarda shartli nomlanishi. Turkistonda yangi iqtisodiy munosabatlar. Qo'zg'olonni qamrab olgan hududlar. Farg'ona vodiysi qo'zg'olonning asosiy markazi ekanligi. Qo'zg'olonning umumiy g'oyasi. Qo'zg'olonning tarixiy ahamiyati. Andijon qo'zg'oloni ishtirokchilarining qamoqqa olinishi. Ular ustidan olib borilgan sud-tergov jarayoni.

Mustamlakachilik sharoitida Turkiston o'lkasida madaniy hayot.

Turkiston o'lkasida xalq maorif tizimi madrasa va maktablar faoliyati. Mustamlaka hukumating mahalliy maorif tizimiga bo'lgan munosabati.

Chor Rossiyasining Turkistondagi ruslashtirish siyosati. Turkiston general-gubernatorligining maorif sohasidagi siyosati. Rus-tuzem maktablarini tashkil etish bo'yicha N.O.Rozenbax tomonidan ishlab chiqilgan loyiha. Mustamlakachilik sharoitida Turkiston o'lkasida ilm-fan. O'lkani ilmiy asosda o'rganilishi. Turkiston o'lkasida milliy madaniyat musiqa, tasviriy san'at. Me'morchilikda Evropa va Sharq madaniyati uyg'unligi ijobiy natijalari. Mustamlakachilik sharoitida milliy adabiyot Ahmad Donish, Muqumiy, Zavqiy, Avaz O'tar va boshqalar.

XIX asr oxiri XX asr boshlarida Buxoro amirligi va Xiva xonligida ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayot.

XIX asr oxiri XX asr boshlarida Buxoro amirligida va Xiva xonligidagi ijtimoiy - siyosiy ahvol. Buxoro amirligida va Xiva xonligida xalq norozilik harakatlarining o'sib borishi va qo'zg'olonga aylanishi. Baljuvon bekligidagi Vose boshchiligidagi dehqonlar harakati. Ko'hna Urganch, Pitnak, Yangi Urganch, Biybozor, Chimboy, Xo'jayli, Ilanli, Toshhovuzdagi xalq chiqishlari. Dehqonlar xarakatini bostirishda mustamlaka hukumron doiralarning ko'rsatgan yordami. Qo'zg'olonlarning shafqatsizlik bilan bostirilishi. Buxoro amirligidagi va Xiva xonligidagi dehqonlar harakatining o'ziga xos xususiyatlari. 1910 yil Buxorodagi siyosiy voqealar va uning sabablari

Turkiston XX asr boshlarida (1900-1917 yillar).

XX asr boshlarida chor Rossiyasining Turkistondagi ijtimoiy-iqtisodiy siyosati.

XX asr boshlarida Turkistonda ijtimoiy hayot. Temir yo'llar qurilishi (Qizilravot-Ashxobod-Samarqand (1888), Toshkent-Orenburg (1900-1906)) va uning iqtisodiyotga ijobiy ta'siri. Turkistonda sanoat ishlab chiqarishning rivojlanishi. Rossiya monopolistik kapitalining o'lka xalq xo'jaligining barcha tarmoqlariga kirib kelishi. Turkiston iqtisodiyotida Rossiya monopolistik mavqeining kuchayib borishi.

O'lkada paxta maydonlarining kengayib borishi va paxta xosildorligining oshib borishi. Asr boshlarida sanoat ishchilarining shakllanish jarayoni. Eridan mahrum bo'lgan dehqonlar yonlanma ishchilar armiyasining dastlabki namoyondalari sifatida. Turkiston o'lkasidan etishib chiqqan mahalliy fabrikantlar va sanoatchilar. Mamlakatdagi iqtisodiy ahvolga ishchilarning munosabati.

Turkiston o'lkasida jadidchilik harakati va siyosiy harakatlar.

Jadidchilik harakatining vujudga kelishidagi tarixiy shart sharoitlar. Jadidchilik ijtimoiy-siyosiy, madaniy-ma'rifiy, g'oyaviy-mafkuraviy va istiqloqlchilik harakati sifatida maydonga chiqishiga turtki bo'lgan omillar.

Turkiston o'lkasi jadidchilik harakati namoyondalari va ularning milliy uyg'onishda tutgan o'rni. Munavvarqori Abdurashidxonov (1878-1931), Abdulla Avloniy (1878-1934), Bexbudiy (1875-1919) va boshqalar.

Jadid maktablari - «usuli savtiya», ya'ni tovush oxangiga asoslangan jadid maktablarining tashkil topishi va rivojlanishi. Jadid milliy matbuoti. Jadid madaniy-ma'rifiy tashkilotlari va jadid adabiyoti. Jadidlarning siyosiy qarashlari. Turkiston o'lkasida yangi siyosiy partiya va tashkilotlar. Sotsial demokratik g'oyalarning Turkiston o'lkasiga kirib kelishi.

Birinchi Jahon urushining Turkiston o'lkasiga ta'siri. 1916 yil milliy-ozodlik harakati.

Birinchi jahon urushini keltirib chiqargan sabablar. Chor Rossiyasining urushga kirishi va urushning mustamlaka o'lkalarga ta'siri. Urush yillarida Turkiston o'lkasida ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayot. Mustamlaka zulurning kuchayishi. Turkiston o'lkasining chor Rossiyasi iqtisodiyotida tutgan o'rni. 1914 yil 26 iyul Turkiston o'lkasi «Favqulodda muhofaza holatida» deb e'lon qilinishi, mirshablik nazoratining kuchaytirilishi.

1916 yil 25 iyundagi podsho farmoni va uning mohiyati. Turkiston o'lkasi mahalliy xalqlarining farmonga munosabati. 1916 yil qo'zg'olonining turli viloyatlardagi o'ziga xos xususiyatlari (Xo'jand, Samarqand, Toshkent, Farg'ona, Jizzax va boshqalar). Qo'zg'olon harakatlarini mustamlakachilariga qarshi milliy-ozodlik harakatiga aylanishi. Jizzax milliy-ozodlik harakatining yorqin namunasi. Milliy davlatchilikni tiklash g'oyasini kun tartibi qo'yilishi. Chor Rossiyasi milliy-ozodlik harakatini bostirish uchun ko'rilgan chora tadbirlar. Jadidlar tomonidan Turkiston o'lkasi xalqlari manfaatlarining Rossiya IV Davlat Dumasida himoya qilinishi.

1917 yil fevral inqilobi va Oktyabr to'ntarishi

1917 yil boshlarida Rossiyadagi siyosiy vaziyat, Petrogradagi inqilobiy voqealarning nihoyasiga etishi. Monarxiyaning ag'darilishi Rossiyada tuzilgan qo'shxokimiyat. Fevral demokratik inqilobining o'ziga xosligi. Rossiyadagi fevral burjua-demokratik inqilobining Turkiston o'lkasi musulmon aholisining siyosiy jihatdan uyg'onishiga ta'siri. O'lkada Qo'shxokimiyatning tarkib topa boshlanishi. Sovetlarlarning tuzilishi, Turkiston komiteti va uning faoliyati. Toshkent soveti, Milliy demokratiya, jadidlar harakati, mahalliy aholining jamoat tashkilotlari. Xalq vakillarining birinchi majlisi. «Sho'roi islom» tashkilotining tuzilishi va uning faoliyati. Toshkentda musulmonlarning butun Turkiston s'ezdi (1917 y. 17-21 aprel) va unda ko'rilgan masalalar, s'ezdning so'ngi majlisida - Turkiston o'lkasi musulmonlari Sho'rosi. («O'lkamussho'ro»)ning tuzish to'g'risida qabul qilgan qarori, Nizomi va ushbu tashkilot a'zolarining faoliyati hamda Turkiston jamoatchiligi tomonidan Milliy Markaz deb e'tirof etilishi.

Turkiston muhtoriyati - milliy demokratik davlatchilikning dastlabki tajribasi

Toshkentdagi Xalq Komissarlari Kengashi va «Markaziy Sho'roi Islom» tashkilot o'rtasidagi xokimiyat masalalariga doir ziddiyatlarning keskin tus olishi. Milliy Markazning o'z faoliyatini Qo'qondan turib davom ettirishga qilgan qarori. 1917 yil Qo'qon shahrida o'lkasi musulmonlarining IV favqulodda s'ezdining ish boshlashi va Turkistonni Rossiya Federativ Respublikasi tarkibida hududiy jihatdan muhtor deb e'lon qilanganligi. Turkiston muhtoriyati rahbarlari va ularning faoliyati. Turkistonda xalq hukumatini keng jamoatchilik tomonidan olqishlanishi. Turkiston muhtoriyati hukumati tuzilganidan keyingi siyosiy kurashlar. Turkiston hukumatini muhtoriyatining sovet hukumati tomonidan tor-mor etilishi. Qo'qon fojeasi, uning ayanchli oqibatlari va sovetlarning o'lkada yakka hukmron bo'lib qolishlari. Sovetlarning iqtisodiy tadbirlari va ularning oqibatlari.

Turkistonda mustabid tuzumga qarshi qarshilik harakati

Turkiston o'lkasida Milliy ozodlik va istiqloq uchun harakatning boshlanishi, uning sabablari. Siyosiy vaziyat. Milliy vatanparvarning qo'lga qurol olishlari va bolsheviklar rejimiga qarshi istiqloqlchilik harakatini keng tus olishi. Harakatning kuchlari va bosqichlari. Farg'ona vodiysida istiqloqlchilik harakati, ularning namoyondalari. Kichik va katta Ergashlar. Muhammad Aminbek Ahmadbek o'g'li (Madaminbek), Shermuhammadbek va boshqalar. Turkistondagi istiqloqlchilik harakatining o'ziga xos milliy xarakteri va xususiyatlari. Ayrim guruhlarning bu harakatdan o'z manfaatlari yo'lida foydalanishga intilishi. Turkistonda mustamlakachilarga qarshi qarshilik harakatining bostirilishi, uning sabablari va saboqlari.

Turkistonda boshqaruv tizimining shakllanishi va ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi o'zgarishlar va madaniy hayot

Sovet-mustabid boshqaruv tizimining shakllanishi. Moliya, sanoat tarmoqlari, transport, hunarmandchilikdagi o'zgarishlar. Iqtisod sohasidagi yangi chora tadbirlar. Yangi iqtisodiy siyosat (YalS) (1921 y.) va uning asosiy mazmun - mohiyati. Soliqlar tizimini joriy etish. Turkiston iqtisodiyotidagi kelishmovchiliklar. Turkiston Iqtisodiy Kengashi (Turk EKOSO)ning tuzilishi (1921y. mart). TurKEKOSO tarkibida Davlat rejalashtirish Komissiyasi (Gosplan)ni tuzilishi. Pul islohoti, markaziy bank bo'linmalari, Turkiston banklarini tashkil etilishi. Sanoat va hunarmandchilik sohalariga nisbatan iqtisodiy siyosatdagi liberallashuv (kelishuvchilik). Agrar sohadagi munosabatlar, er munosabatlari, paxtachilik va u bilan bog'liq sanoat korxonalarini faoliyati. Shirkat xo'jaliklari, kooperatsiya turlari. Ijtimoiy hayotdagi ahvol. Sovet hukumati iqtisodiy siyosatining mustamlakachilik mohiyati. 1917-1924 yillardagi ma'naviy-madaniy muhitning xususiyatlari. Turkistonda 1924 yilgacha bo'lgan madaniy hayot. San'at- qo'shiqchilik, teatr, kino san'ati tarmoqlari doirasini kengayishi va rivojlanishi.

Xiva xonligi va Buxoro amiriigining qizil armiya tomonidan tugatilishi. XXSR va BXSRRning tashkil topishi

1917-1920 yillarda Xiva xonligidagi ijtimoiy - iqtisodiy ahvol. Siyosiy o'zgarishlar (Yosh xivaliklar partiyasi faoliyati). Xonlikda vaziyatning keskinlashib borishi. Asfandiyorxonning olib borgan ichki va tashqi siyosati. Junaidxonning (1857-1938) faoliyati. Asfandiyorxonning o'ldirilishi va Said Abdulloni xon deb e'lon qilinishi va uning taxtdan voz kechishi. Hokimiyatni muvaqqat inqilobiy xukumat qo'lga o'tishi. 1920-1924 yillarda Xorazmdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, Butunxorazm birinchi qurultoyi va Xorazm Xalq Sovet respublikasi tuzilganligini e'lon qilinishi (1920 yil 26 aprel). Xukumat raisi Polvonniyoz Xoji Yusupov, muovnlari - Jumaniyoz Sultonmurodov, Qo'shmamedxon Sapievlar faoliyati. G'oyaviy siyosiy kurash. Xorazmda vatanparvarlar harakati. Xalq xo'jaligining ahvoli, aholi turmush darajasi. 1917-1920 yillarda Buxaro amirligidagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy vaziyat. Amir Said Olimxon yurgizgan ichki va tashqi siyosati. «Yosh buxoroliklar» tashkiloti faoliyati. 1918 yil mart oyi voqealari. Vaziyatning keskinlashib borishi F.Kolesov voqeasi, Qizil tepa bitimi (1918y.25mart). F. Xo'jaev, A.Fitrat va boshqalarni milliy harakatdagi faolliklari.

O'rta Osiyoda Milliy hududiy chegaralanish: maqsad va mohiyati. O'zbekiston SSRning tashkil topishi

O'rta Osiyo - Turkiston xalqlarining yagona va umumiy vatani «Markaz»ning tarixan tarkib topgan uchta (Turkiston, Buxoro va Xorazm) davlatlarini tugatib o'rniga yangi davlat tuzish g'oyasi (1920 y.). Milliy respublikalar va viloyatlar tuzishga ko'rsatma berilishi va uning siyosiy jihatdan asoslanishi. TASSRni bo'lib tashlash, Buxoro hamda Xorazm Xalq Sovet Respublikalarini tuzish uchun RKP (b) MK hamda Turkkommissiya o'tkazgan tadbirlari, tuzgan loyihalari o'tkazgan taizyiqalar va chiqargan qarorlari. Turkkommissiya raisi Ya. Rudzutak bilan Turor Riskulov boshchiligidagi bir guruh milliy etakchilar o'rtasidagi munozarali nizolar. Mintaqaviy milliy - hududiy jihatdan qayta tuzish masalasini partiya organlarida muhokama qilinishi. O'rta Osiyo byurosi (Sredazbyuro)ning roli (1922-1923 yy.). O'rta Osiyoni chegaralab bo'lish va milliy respublikalar tuzish masalasini Turkiston, Buxoro va Xorazm respublikalari MIQ hamda Kompartiya majlislarida muhokama qilinishi va ularning chegaralanishga bildirgan roziliklari hamda qabul qilgan rezolyutsiyalari. O'zbekiston SSR tuzilishi. Er maydoni, aholisi. O'zbekiston SSRning SSSR tarkibiga kirishi. Milliy – hududiy chegaralanish. Chegaradagi ziddiyatlar.

1917-1924 yillarda Qoraqalpog'iston

Turkiston o'lkasining Amudaryo bo'limi va Xiva xonligining vatanparvar kuchlarini milliy ozodlik va mustaqillik uchun kurash jabhalarida boy tajriba ortirishlari. Er munosabatlar. «Harbiy kommunizm» siyosati, yangi iqtisodiy siyosat va er islohotlarini o'tkazilishi. Sovetlar hukmronligining Amudaryo viloyati iqtisodiyotiga salbiy ta'siri. Kadrlarga bo'lgan nomutanosib siyosat bolsheviklarning 1917-1924 yillarda Qoraqalpog'iston muhitiga (zo'r lab) tiqishtirgan sovet xokimiyati va uning milliy siyosati. Milliy mustaqillik uchun kurashning davom etishi. Qoraqalpog'iston muhtor viloyatining tuzilishi (1925 fevral), xo'jalik

sohasidagi islohotlar. Qishloq xo'jaligidagi o'zgarishlar. Qishloq xo'jaligini jamoalashtirish. 30-yillardagi iqtisodiy hayot.

O'zbekiston 1925-1941 yillarda

O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy rivojlanishi. SSSRda boshqaruvning ma'muriy-buyruqbozlik tuzimining qaror topishi va mustahkamlanishi. Partiyaning davlat apparatini «mahalliyashtirish» niqobi ostida yurgizgan siyosati. O'zbekiston SSRning yangi Konstitutsiyasini qabul qilinishi va uning respublikada ma'muriy-buyruqbozlik tizimini mustahkamlashdagi roli. Mustabid tuzimning qatog'on siyosati. «Inog'omovchilik», «o'n sakkizlar guruhi», «Qosimovchilik». Atoqli ma'rifatchi Munavvar Qori Abdurashidxonov boshchiligidagi «Milliy istiqlob» tashkilotining tor-mor etilishi. Partiya, sovet xo'jalik xodimlari, harbiylar, ziyolilar, ruhoniylar, ishchilar va kolxozchilar orasida ham «tozalash» ishlarini o'tkazilishi. Milliy rahbar kadrlar (Akmal Ikromov, Usmon Yusupov) hayoti va faoliyati. Sovet qatag'on siyosatining asoratlari.

Maorif va fan rivojining asosiy yo'nalishlari va muammolari. Adabiyot va san'at.

Xalq ta'limi, maorif sohasida bajarilgan ishlar, maktab qurilishi. O'qitishning shakl va usullari, maktablarni an'anaviy tugatish, maktablarni pedagogik kadrlar bilan ta'minlanish. Xalq ta'limiga buyruqbozlik nuqtai nazaridan turib yondoshuvning kuchayib borishi. O'zbek adabiyotida A. Fitrat boshchiligidagi Toshkentda tuzilgan «Chig'atoy gurungi» va ushbu uyushmaning samarali faoliyati. Cho'lpon, A. Qodiriy, Fitrat, G'ulom Zafariy asarlarini milliy qadriyatlarini yoqlash va himoya qilishdagi beqiyos ahamiyati. 30-yillarning boshlaridagi yozuvchi va adiblar (G'.G'ulom, Oybek, G'ayratiy, Xamid Olimjon, Abdulla Qahhor, Uyg'un, Komil Yashin, Usmon Nosir, Zulfiya) faoliyati, asarlari. O'zbek Milliy dramaturgiyasi va musiqa, teatr va kino. Tasviriy va amaliy san'at xalqimiz ma'naviy madaniyatining muhim manbaidir. O'zbek xotin qizlarini ozodlikka chiqarish jarayoni va muammolari. «Xujum» kompaniyasi. Xotin qizlar mehnatining ijtimoiy-iqtisodiy muammolari. O'zbekiston milliy ziyolilari, ularning ijtimoiy mavqei. O'zbek ziyolilarining mamlakatimizning aqliy zakovati va salohiyatini oshirish yo'lidagi hissalar. O'zbekistonning 20-30 yillardagi xalqaro aloqalari. Xalqaro aloqalar o'rnatishga intilish. Ilmiy-madaniy aloqalar. Xalqaro aloqalarning cheklanishi.

O'zbekiston ikkinchi Jahon urushi yillarida (1941-1945 yillar)

O'zbek xalqining yuksak gumanizmi. Urushning og'ir yillarida o'zbek xalqining asosiy ma'naviy-ahloqiy hususiyatlari va insorparvarligining yorqin namoyon bo'lishi. Ikkinchi jahon urushida Qoraqalpog'iston respublikasi mehnatkashlarining faol ishtiroki. Respublika ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini urushga safarbar etilishi - frontga safarbar qilinganlardan tuzilgan milliy brigadalar. Qoraqalpog'istonlik o'g'lonlarning jangohlardagi qahramonlik jasoratlari. Frontga yuborilgan qishloq xo'jalik maxsulotlari. Mudofaa uchun shaxsiy jamg'armalar. Evakuatsiya qilingan aholiga hamda jangchilar oilalariga g'amxo'rlik va mehribonlik.

O'zbekiston 1946-1985 yillarda

Ijtimoiy siyosiy tuzum. Kompartiya siyosati va mafkurasidagi ko'zbo'yamachiliklar va uning inqirozga yo'l tutishi. KPSS yakka hukmronligining xalokat tomon borishi. Sh.R.Rashidovning davlat va jamoat arbobi sifatidagi faoliyati. Respublika sanoat taraqqiyotining bir tomonlama yo'nalishi. Sanoat tarmoqlari. O'zbekistonning industrial rivojlanishi – ishchi va mutaxassis kadrlar tayyorlash. Agrar sohadagi yutuq va kamchiliklar, ma'naviy madaniy hayot. Adabiyot va san'at.

O'zbekiston mustaqillik yo'lida (1985-1991 yillar)

Mamlakatdagi ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayot. O'zbekistonda ijtimoiy-siyosiy inqirozning yanada keskinlashuvi. O'zbek xalqining Milliy o'zligini anglashining boshlanishi. Millatlararo munosabatlarning keskinlashuvi. Qayta qurish davrida O'zbekiston iqtisodiyoti.

O'zbekistonning mustaqilligi yo'lidagi dastlabki qadamlar

Davlat tili to'g'risida qonunning qabul qilinishi. O'zbekiston bilan Markaz munosabatlarining keskinlashuvi. O'zbekistonda Prezidentlik boshqaruvi joriy etilishi. I.A. Karimovning O'zbekiston Prezidenti etib saylanishi. «Mustaqillik Deklaratsiyasi» ning qabul qilinishi.

O'zbekiston mustaqillik yillarida

Mustaqillik tushunchasi. O'zbekistonning iqtisodiy mustaqillik va siyosiy suvereniteti uchun amaliy xarakterli harakatlar. O'zbekiston siyosiy tizimidagi o'zgarishlar. O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi e'lon qilinishi va uning olamshumul ahamiyati.

O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li

O'zbekistonning o'ziga xos taraqqiyot yo'lini tanlashi, taraqqiyotning «O'zbek modeli». Iqtisodiy islohatlarning besh tamoyili. O'zbek modeli, Yangi bosqichning 5 ustivor yo'nalishi. O'zbekiston mustaqilligi huquqiy asoslarining yaratilishi. Yangi Konstitutsiya qabul qilinishi.

Siyosiy islohotlar. Milliy davlatchilik poydevorining barpo etilishi

O'zbekistonda Oliy davlat vakillik organi - Qonun chiqaruvchi hokimiyatning shakllanishi. O'zbekistonda ikki palatali Parlamentning shakllanishi - qonunchilik palatasi va Senat faoliyati. Milliy davlat tizimining barpo qilinishi boshqaruvdagi yangi usullarni qaror topishi. Mahalliy davlat hokimiyati tizimidagi o'zgarishlar.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tarkibida suveren

Qoraqalpog'iston Respublikasi

O'zbekiston mustaqilligi yillarida Qoraqalpog'iston davlatchiligi taraqqiyoti – Mustaqil Qoraqalpog'iston davlatining ijtimoiy - iqtisodiy taraqqiyoti. Xalq ta'limi fan va madaniyat.

O'zbekistonda huquqiy demokratik davlat qurilishi – fuqarolik jamiyatining shakllantirilishi

O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyat qurish yo'li. Sud hokimiyati islohatlari. Demokratik saylov tizimini barpo etilishi va uning asosiy tamoyillari. Siyosiy partiyalar va jamoat tashkilotlarining shakllanishi va faoliyati. Jamiyatni demokratlashuvda ommaviy axborot vositalarining roli. Matbuot turlarining ko'payishi.

Iqtisodiy islohotlar, bozor munosabatlarining shakllanishi tarixi

O'zbekistonning bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'li. Iqtisodiyotning sifat belgilari, huquqiy asoslarini yaratilishi. davlat mulkini xususiy lashtirish, mulkdorlar sinfining shakllanishi. Iqtisodiyotning agrar sektoridagi o'zgarishlar. Sanoat, avtomobilsozlik sohasini rivojlanishi. Jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi va O'zbekistonda unga qarshi qo'llanilayotgan chora tadbirlar. Osiyo Taraqqiyot banki va uning Toshkent shahrida bo'lib o'tgan kengashi.

O'zbekistonning ma'naviy va madaniy taraqqiyoti

Ma'naviy qadriyatlar, milliy o'zlikni anglashni tiklanishi. Milliy istiqlol mafkurasini, ma'naviyat va ma'rifat jamoatchilik markazini tashkil topishi va uning faoliyati. Milliy urf odatlar, qadriyatlar va an'analarning tiklanishi. Milliy istiqlol mafkurasini va tamoyillari. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiya, madaniy hayot. Yoshlarni Vatanni sevish ruhida tarbiyalash va uning ulug'vor ahamiyati.

Ta'lim tizimidagi islohatlar: “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi”ning qabul qilinishi. Tarix – xalq ma'naviyatining asosi. Qarshi shahrining 2700, Samarqand shahrining 2750, Toshkent shahrining 2200 yillik tantanalarining o'tqazilishi. Toshkent shahrining Islom madaniyati poytaxti deb e'lon qilinishi va uning ahamiyati. An'naviy Sharq taronalari xalqaro musiqiy festivali: o'zbek mumtoz musiqa san'atining jahon san'atidagi o'rnini. Milliy sport turlarining rivojlantirilishi.

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning “Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch” asari va uning yuksak ma'naviyatli barkamol avlodni shakllantirishdagi ahamiyati. 2010 yilning “Barkamol avlod yili” deb e'lon qilinishi va “Barkamol avlod yili” Davlat dasturining qabul qilinishi.

O'zbekiston Respublikasining jahon xamjamiyatiga qo'shilishi

Xalqaro siyosiy vaziyat. Mustaqil O'zbekiston davlatining jahon hamjamiyati sari tutgan yo'li. Jahon ijtimoiy-siyosiy jarayonlarida O'zbekistonning geosiyosiy o'rnini. O'zbekistonni BMTga qabul qilinishi. O'zbekistonning tashqi aloqalarining kengashi – O'zbekistonning EXHT bilan aloqalari. O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan har tomonlama hamkorligi. Xalqaro xavfsizlik masalalari va terrorizmga qarshi kurash. Shanxay xamkorlik tashkilotiga kiruvchi davlat rahbarlarining Toshkent shahrida o'tkazilgan uchrashuvi. BMT Bosh Assambleyasining mingyillik rivojlanish maqsadlari bo'yicha oliy darajadagi yalpi majlisidagi ko'rilgan masalalar (2010 yil).

Prezident Sh.Mirziyoyev tashabbusi bilan 2022-2026 yillarda O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiluvchi “Taraqqiyot strategiyasi” da Tashqi siyosatdagi tub o'zgarishlar: Qo'shni davlatlar bilan chegaralarning ochilishi, vizasiz rejimning tashkil qilinishi.

**60220300 –TARIX (MAMLAKATLAR VA YO‘NALISHLAR BO‘YICHA)
MUTAXASSISLIGI BO‘YICHA IKKINCHI TA‘LIMG A KIRISH**

SINOVLARINI BAHOLASH ME‘ZONI

Guliston davlat universitetida 60220300-tarix (mamlakatlar va yo‘nalishlar bo‘yicha) mutaxassisligi bo‘yicha ikkinchi ta‘limga qabul qilish O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 21.08.2008 yilda №1844 -son bilan ro‘yxatga olingan, O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim muassasalariga qabul qilish bo‘yicha davlat komissiyasining bayoni bilan 13.08.2008 yilda tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim muassasalarida ikkinchi va undan keyingi ta‘limni olish tartibi to‘g‘risidagi Nizom” talablari asosida amalga oshiriladi.

Ikkinchi oliy ta‘lim olish istagini bildirganlar universitet qabul komissiyasiga Nizom talablarida keltirib o‘tilgan hujjatlarni rasmiylashtirib topshirganlaridan so‘ng, barcha tarix fanlari uchun uslubiy asos va manba bo‘lib xizmat qiluvchi “O‘zbekiston tarixi” fanidan sinov topshiradilar. Mazkur sinov tarkibiga O‘zbekiston tarixining barcha davrlarini qamrab oluvchi va 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta‘minlashga xizmat qiluvchi “Taraqqiyot strategiyasi” dan savollar kiritiladi. Sinovlarda to‘plash mumkin bo‘lgan eng yuqori ball mos ravishda 100 (yuz) ballni tashkil etadi. Eng yuqori ball to‘plaganlar universitet qabul kvotasi doirasida ikkinchi ta‘lim olishga tavsiya etiladilar.

Izoh: Saralash bali foiz xisobida 55 dan kam bo‘lmasligi lozim. 2-nci oliy ta‘lim olishga da‘vogarlar saralash balidan yuqori ball to‘plaganlar orasidan yuqoridan pastga ketma-ketlik asosida tavsiya etiladi.